

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษาบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ชื่อ	นางสาวชุลีพร วิมุขตานนท์
สาขาวิชา	มานุษยวิทยา
ภาควิชา	มานุษยวิทยา
ปีการศึกษา	2532

บทคัดย่อ

นอกเหนือจากนโยบาย, กลวิธี, ระบบการดำเนินงานพัฒนาและคุณภาพของประชาชนแล้ว ความสำเร็จของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชนบทยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทาง เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านและชุมชนนั้นๆ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่า กลุ่มท้องถิ่นดั้งเดิมยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในเชิงพัฒนา ทั้งใน ส่วนที่เป็นอุปสรรค และข้อสนับสนุนอันจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมส่วนรวม ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามข้อมูลเรื่องบทบาทของกลุ่มท้องถิ่นที่นำเสนอในการศึกษาครั้งนี้รวบรวมจากการ วิจัยภาคสนาม ตั้งแต่เดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2531 ที่บ้านห้วยเม็ง ต.เวียง อ.เชียงของ จ.เชียงราย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการพิจารณาปรากฏการณ์ทางสังคม-วัฒนธรรมของชุมชน ด้วยวิธีการ เก็บข้อมูล โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญของหมู่บ้าน แนวคิดหลัก ของการศึกษาครั้งนี้คือแนวคิดเรื่องกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โดยศึกษาถึง การจัดระเบียบภายในกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม ตลอดจนผลกระทบของปรากฏการณ์เหล่านี้ที่มีต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท และนำทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ทฤษฎี การกระทำระหว่างกัน หลักการมนุษยนิเวศ ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ตลอดจนนำแนวคิดการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทของ Cohen and Uphoff (1977) มาใช้อธิบายผลกระทบ ของกลุ่มท้องถิ่นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท

ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทลื้อบ้านห้วยเม็ง อพยพจากเมืองอุเหนือ ในสิบสองปันนา (ปัจจุบัน อยู่ในเขตแดนประเทศลาว) เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2430 ในรัชสมัยของพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และด้วยกระบวนการผสมผสานและการกลืนกลายทางวัฒนธรรมทำให้

ชุลีพร วิมุขตานนท์, 2532. “กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษาบ้าน

ห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย = Local Groups and People's Participation in Rural

Development : A Case Study of Huay Meng Village, Chiang-Khong District, Chiang Rai

Province.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชาวไทลื้อบ้านห้วยเม็ง พยายามปรับวัฒนธรรมของตนหลายด้านเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางนิเวศน์วิทยา และเงื่อนไขทางสังคมและการเมืองที่ดำรงอยู่ โดยที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ได้ในระดับหนึ่ง ชาวบ้านห้วยเม็งมีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มประกอบกิจกรรมในหมู่บ้านญาติมิตรและเพื่อนบ้านในลักษณะกลุ่มท้องถิ่นหลายกลุ่มอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน กล่าวคือมีกลุ่มบ้านเดิมที่มาจากกลุ่มเครือญาติ, กลุ่มเสี้ยว ที่เกิดขึ้นจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน, กลุ่มส้อมเป็นกลุ่มอาชีพที่คอยแก้ไขปัญหาการจัดการสวนส้ม, กลุ่มผู้อาวุโส ได้แก่ ผู้รู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านทั่วไป และกลุ่มการเมือง ได้แก่ กลุ่มสมัครพรรคพวกภายใต้ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน กลุ่มท้องถิ่นเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา ทั้งนี้เพราะเมื่อมีกิจกรรมการพัฒนาจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านกลุ่มท้องถิ่นแต่ละกลุ่มจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับกรณีมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นด้วย เนื่องจากกลุ่มท้องถิ่นเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านอันเป็นหน่วยบริการชุมชนขั้นพื้นฐานของรัฐบาล

และแม้ว่ากลุ่มท้องถิ่นต่างๆ ของบ้านห้วยเม็งจะเกิดการรวมตัวเป็นครั้งคราวตามกิจกรรมในรอบปี หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน แต่ความคงอยู่ของกลุ่มท้องถิ่นเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า สมาชิกของแต่ละกลุ่มมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน และมีปฏิริยาโต้ตอบทางสังคมต่อกัน ที่ทำให้การรวมกลุ่มเกิดขึ้นอย่างถาวรในรูปของวัฏจักรอย่างต่อเนื่องหลายชั่วอายุคน กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านจะถูกจัดการโดยผ่านกลุ่มท้องถิ่นที่มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วม เช่น ความเป็นเอกภาพ, มีอิสระในการจัดการ, มีอำนาจการตัดสินใจในขั้นพื้นฐาน, ความเสมอภาคให้โอกาสในการเข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกของหมู่บ้าน และโครงสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่มท้องถิ่น แต่ในทางตรงข้ามกลุ่มท้องถิ่นเองก็มีลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยเช่นกัน ได้แก่ ภาวะการขัดแย้งแข่งขันในเรื่องผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม ที่ก่อให้เกิดกลุ่มอภิสิทธิ์ และความไม่เสมอภาคต่อคนในชุมชน นอกจากนี้ กลุ่มท้องถิ่นยังขาดอำนาจต่อรองกับหน่วยงานภายนอก และถูกลดความสำคัญลงด้วยการเข้ามาแทนที่ของกลุ่มจัดตั้งของทางการจากภายนอกชุมชน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มท้องถิ่นบ้านห้วยเม็งมีบทบาทอย่างสำคัญทั้งในลักษณะที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาของทางการ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านภายใต้ภาวะแวดล้อมทั้งทางกายภาพและสังคม ที่ขึ้นอยู่กับระบบวัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านด้วย

ชูลิพร วิมุกตานนท์. 2532. “กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษาบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย = Local Groups and People's Participation in Rural Development : A Case Study of Huay Meng Village, Chiang-Khong District, Chiang Rai Province.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.